

Jaarverslag 2022

Klimaat en Energie

pagina 5

Verduurzamen gebouwde omgeving

pagina 17

Landbouw, Bomen en Biodiversiteit

pagina 23

Bouwen aan een beweging

pagina 33

Inhoud

Inleiding	3	2. Verduurzamen gebouwde omgeving	17	4. Bouwen aan een beweging	33
1. Klimaat en Energie	5	2.1 ThuisBaas	18	4.1 Grootouders voor het Klimaat	34
1.1 De Klimaatzaak en het halen van 25% reductie	6	2.2 Kennis delen	20	4.2 Regiotour Zuidwestelijke Delta april 2022	35
1.2 Steun aan bedrijven en bedrijfstakingen die wel sneller willen	7	2.3 Aardgasvrije wijk op Vlieland	22	4.3 SamenSnellerDuurzaam.nl	41
1.3 Internationale klimaatzaken	7	3. Landbouw, Bomen en Biodiversiteit	23	4.4 Helpen en ondersteunen van allerlei andere initiatieven	42
1.4 Energiebesparingsprojecten Samen de Winter Door	11	3.1 Meer Bomen Nu	24	5. Personeel en Organisatie	43
1.4.1 Samen de winter door Actie met Energie-coöperaties	11	3.2 1001 hectare kruidenrijk grasland	28	6. Financiën	45
1.4.2 Steun aan mensen via de Voedselbanken	14	3.3 Caring Farmers	30		
1.4.3 Infraroodpanelen voor mensen in de kou zittten	16	3.4 Broekhuizerlaan	31		
		3.5 Bedrijventerreinen vergroen(t)en	32		

Inleiding

Urgenda streeft naar een circulaire economie die draait op duurzame energie. We richten ons hierbij op een omslag naar 100% duurzame energie in Nederland, wat vergezeld gaat van veranderingen in de industrie, de landbouw-, bouw-, mobiliteits- en energiesector. Dit alles met zoveel mogelijk behoud van biodiversiteit en meer opslag van koolstof in bodem en bomen. Het voorkomen van zowel ontwrichtende klimaatverandering als het verlies van biodiversiteit zijn twee van de grootste uitdagingen van deze tijd. Deze vereisen integrale oplossingen.

In 2022 werd Urgenda alweer 15 jaar. 2022 had eindelijk weer een normaal jaar moeten worden, maar er kwam oorlog in Oekraïne. Velen wilden Rusland niet steunen door daar nog langer gas af te nemen. Daarnaast stegen de gasprijzen met ongekende snelheid. Dit samen zorgde ervoor dat veel mensen en bedrijven gingen nadenken over serieuze energiebesparingen om zo min mogelijk van aardgas afhankelijk te zijn. Bij Urgenda's dochter Thuisbaas stonden er ineens 1000 mensen op de wachtlijst voor hulp bij het verduurzamen van hun huis. Voor veel mensen werd de energierekening ook simpelweg te hoog. De overheid sprong bij. Urgenda heeft met verschillende partners en extra steun van de ASN Bank projecten geïnitieerd om mensen te ondersteunen met energiebesparingsmaatregelen en allerlei tips.

De campagne Meer Bomen Nu liep door met inmiddels bijna 10.000 vrijwilligers. In december 2022 stond de teller al op meer dan een miljoen bomen en struiken, die de afgelopen jaren zijn gered. Een derde van die bomen gaat naar boeren, een derde naar projecten zoals voedselbossen en een derde belandt bij particulieren. Al die partijen krijgen via ons gratis bomen. Een enorme logistieke uitdaging, die tevens zeer veel voldoening geeft!

15 jaar Urgenda en nog veel te doen!

Ook dit jaar werd kruidenrijk graslandzaad met 40-50% korting aangeboden aan boeren. Het zaad was daarmee niet duurder dan zaad voor Engels raaigras. Urgenda organiseert het hele proces, haalt geld op en doet alle bureaucratie. Boeren hoeven alleen te bestellen en krijgen ook hulp en kennisgerichte ondersteuning, mocht dat nodig zijn. 77% van de boeren gaat door met kruidenrijk grasland, ook als ze geen korting meer krijgen!

Ook in 2022 werd er weer hulp gegeven aan internationale klimaatzaken. We werkten aan nieuwe visies en rapporten. We ondersteunden vele andere kleinere NGO's en acties van burgers en bouwden voort aan de beweging!

An aerial photograph of a canal with several houses on the left bank. The entire image is overlaid with a semi-transparent green color. A large white number '1' is positioned to the left of the main title. The title itself is split across two white rectangular boxes.

1 Klimaatzaken en Energie

In 2022 was er mede vanwege de oorlog in Oekraïne en de hoge energieprijzen, veel aandacht voor energiebesparing. Het 54-puntenplan werd hier en daar weer opgepakt en een aantal voorstellen van Urgenda alsnog ingevoerd. Het nieuwe kabinet trad aan met een flink klimaatbudget. In 2022 werd het doel van 25% minder uitstoot dan in 1990 uit de Klimaatzaak gehaald, al was het wederom niet dankzij structureel beleid.

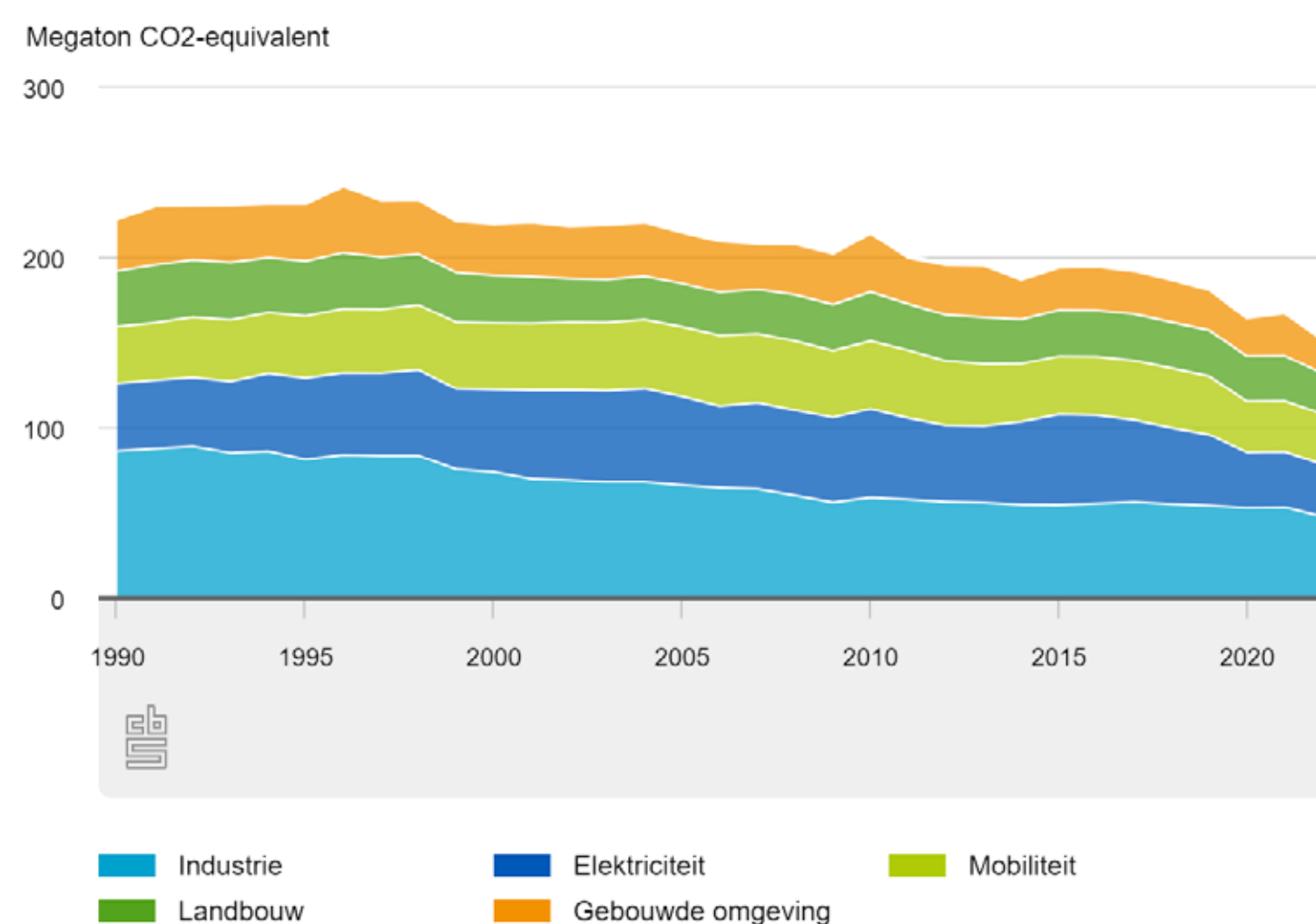
1.1 De Klimaatzaak en het halen van 25% reductie

De Klimaatzaak van Urgenda tegen de Nederlandse overheid leidde ertoe dat de rechter tot drie keer toe bepaalde dat Nederland vanaf 2020 minimaal 25% minder broeikasgassen moet uitstoten dan in 1990. Dat lukte door corona in 2020 wel, maar in 2021 lukte het niet en ging de uitstoot weer flink omhoog. In 2022 was de uitstoot van broeikasgassen 9% lager dan in 2021, vooral door de oorlog in Oekraïne en de hoge energieprijzen. Er is in 2022 minder aardgas verbruikt door de industrie, gebouwde omgeving en landbouw. Dit blijkt uit een eerste raming van het CBS en het RIVM/Emissieregistratie over de uitstoot van broeikasgassen in 2022 volgens de IPCC-richtlijnen. De uitstoot lag in 2022 voor het eerst meer dan 30% onder het niveau van 1990. Dat is een stap voorwaarts, maar natuurlijk nog lang niet voldoende om de opwarming

tot 1,5 graden te beperken en we liggen ook niet op koers om onder de twee graden te blijven. De doelen van “Parijs” zijn nog niet in beeld. In de Nederlandse klimaatwet is de doelstelling vastgelegd dat de reductie in 2030 uit moet komen op 55% en het kabinet heeft zelfs als streven om 60% te reduceren. Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) becijferde dat Nederland dan nog veel extra zal moeten doen.

Op Prinsjesdag 2021 kwam er bijna 7 miljard euro extra vrij voor klimaat en begin 2022 kwam het nieuwe kabinet met 35 miljard euro extra voor klimaat. Een ongekend groot bedrag.

Uitstoot broeikasgassen conform IPCC

Begin 2022 kwam

het nieuwe kabinet

met 35 miljard euro

extra voor klimaat

Daarmee kan een groot deel van het “Woman-on-the-Moon” plan van Urgenda, waarmee de grote industrie binnen 10 jaar nagenoeg uitstootloos zou kunnen worden, gerealiseerd worden. Dat zou betekenen: veel extra wind op zee, veel elektrolyzers om met die groene energie waterstof te maken uit water en een waterstof infrastructuur. Het zou ook betekenen nieuwe productieprocessen om nagenoeg uitstootloos te produceren. Oftewel, het vereist een grote omschakeling van de industrie, die alleen gaat lukken met steun van de overheid. In het regeerakkoord is ongeveer 20 miljard uitgetrokken voor het verduurzamen van die grote industrie. Dat wil het kabinet o.a. doen met zogenaamde maatwerkafspraken, maar die gaan tot op heden

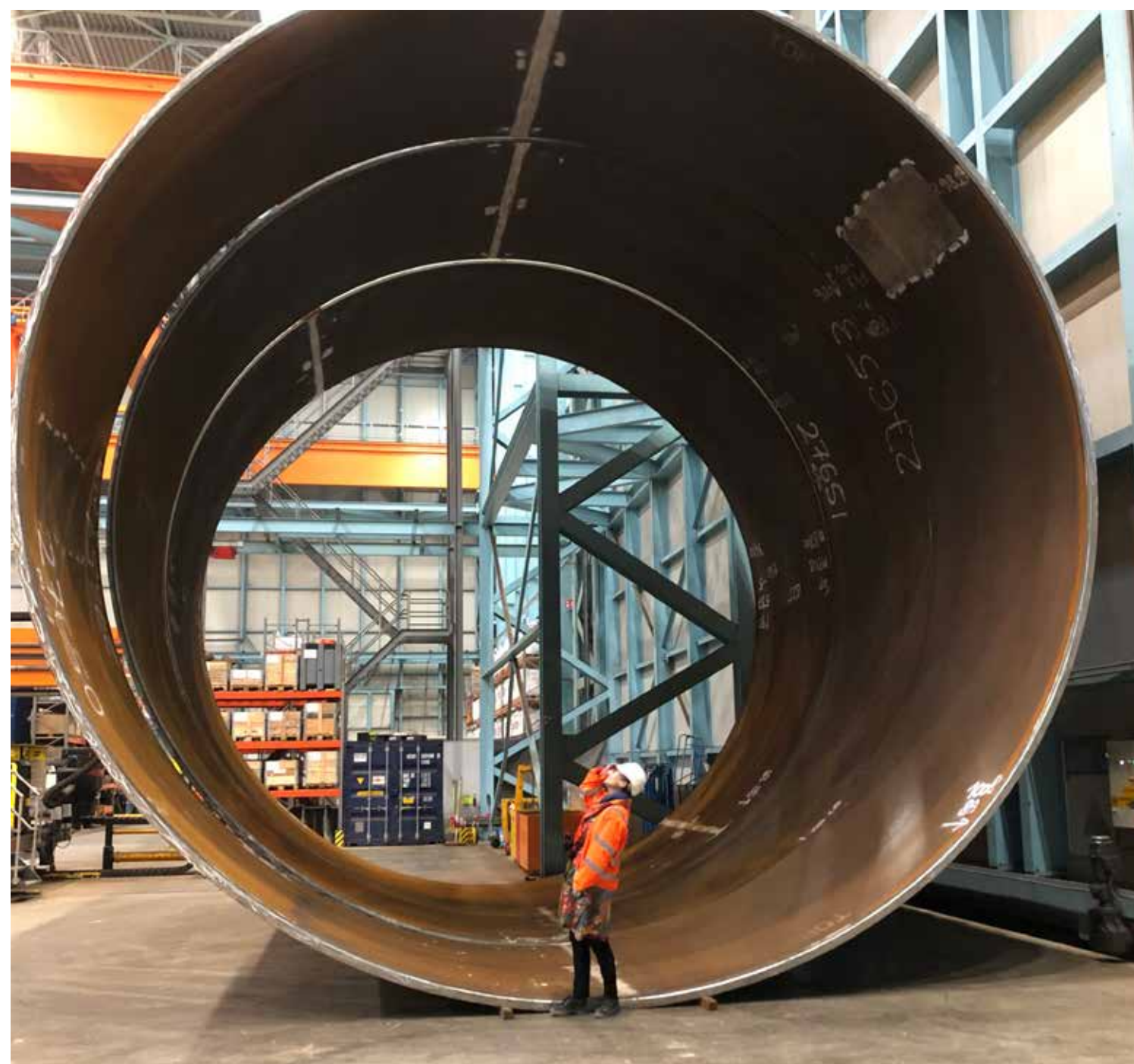
veel te traag. Het is weer een procedureel gedrocht geworden met een soort drietrapsraket:

- Expression of principles
- Joint Letter of Intent, waar een onafhankelijke commissie naar kijkt en vervolgens een staatssteuntoets van de EU op volgt
- Maatwerk afspraken

De maatwerkafspraken worden in de meeste gevallen niet voor 2024 verwacht. Het straalt geen enkele urgentie uit. Helaas. Urgenda houdt de vinger aan de pols en benadrukt de urgentie en het gebrek aan actie en wijst op de alternatieven.

1.2 Steun aan bedrijven en bedrijfstakken die wel sneller willen

Urgenda steunt allerlei vooroplopende bedrijven met raad en daad. We leggen verbindingen, denken mee, helpen communicatief en maken deze koplopers tot voorbeeld van anderen.

Eén van de onderwerpen waar Urgenda al jaren voor ijvert is een actieplan voor meer industriële warmtepompen die in de industrie gasinstallaties kunnen vervangen door elektrische warmtepompen op groene energie. Op dit moment zijn de regels voor bijvoorbeeld de Subsidie Duurzame Energie (SDE) niet toegerust om bedrijven te kunnen ondersteunen die een cascade van warmtepompen willen gebruiken, zoals vaak het geval is. Dat is jammer, want die warmtepompen zouden het gebruik van aardgas flink omlaag brengen en het zijn ook zeer efficiënte apparaten, dus het zorgt ook voor energiebesparing. Hopelijk gaat dit komend jaar veranderen.

1.3 Internationale klimaatzaken

Urgenda heeft het Climate Litigation Network (CLN) opgericht en helpt klimaatzaken in de hele wereld met kennis en kunde. We delen alle lessen en ervaringen die zijn opgedaan met de Urgenda-zaak en met de vele andere zaken die we volgen en/of ondersteunen.

Wereldwijd zijn tientallen klimatrechtszaken geïnspireerd door de Urgendazaak en dat aantal is nog steeds groeiende. Er zijn nu meer dan 80 “Urgenda-achtige zaken”. Deze zaken zijn gericht tegen overheden die niet genoeg doen om serieus ontwrichtende klimaatverandering te voorkomen. Inmiddels wordt het effect van klimaatzaken wereldwijd erkend. In 2022 schreef het ‘Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC)’,

de groep van klimaatwetenschappers die advies geven aan landen aangesloten bij het Klimaatverdrag, in hun nieuwste rapport dat de rechtszaken de uitkomst en ambitie van klimaatbeleid door aangesloten landen beïnvloeden.

Ook in 2022 heeft CLN vele klimaatzaken in de hele wereld ondersteund met de kennis die de afgelopen tien jaar is opgedaan.

In Australië hielp CLN bijvoorbeeld “Uncle Paul and Uncle Pabai” die een rechtszaak startten tegen de Australische overheid, na een jarenlange voorbereiding. Deze zaak is namens oorspronkelijke bewoners (First Nations Peoples) die al meer dan 65.000 jaar wonen op de zogenaamde Torres Strait Islands. Door klimaatverandering wordt hun

leefgebied en dat van hun voorouders bedreigd door zeespiegelstijging. Ook zij vragen aan de Australische overheid veel meer concrete acties om klimaatverandering tegen te gaan. De overheid probeerde in 2022 de zaak te laten afwijzen, maar dat mislukte. Nu heeft de overheid beloofd de Torres Strait Islands te bezoeken om met eigen ogen naar de gevolgen van klimaatverandering te kijken. Stapje voor stapje komen ze verder, steeds ondersteund door CLN en lokale juristen.

Uncle Paul en Uncle Pabai gingen ook naar de klimaatonderhandelingen, COP27 in Sharm El-Sheikh, om hun verhaal te vertellen in november 2022. CLN organiseerde daar een evenement over klimaatzaken tegen overheden en over de verantwoordelijkheden van overheden. Bij die bijeenkomst waren ook Mike Smith, die een zaak begonnen is tegen de overheid van Nieuw Zeeland en Luisa Neubauer, de Duitse klimaatactiviste, die samen met andere jongeren ook een klimaatzaak heeft gewonnen, namelijk tegen de Duitse overheid.

Climate Trials: The Role of Climate Litigation in Creating Government Accountability

Featuring

- Uncle Paul Kabai**
Pabai Pabai & Anor v. Australia
Australia
- Uncle Pabai Pabai**
Pabai Pabai & Anor v. Australia
Australia
- Luisa Neubauer**
Neubauer, et al. v. Germany
Germany
- Mike Smith**
Smith v. Attorney-General
New Zealand

Thursday, 17 Nov 2022
16:45—18:15
Akhenaten room, COP27
#ClimateTrials

CLN CLIMATE LITIGATION NETWORK | A project of the Urgenda Foundation | ASUD

Plaintiffs Uncle Paul and Uncle Pabai denouncing Australia's climate inaction at COP27, Sharm El-Sheikh Egypt, 2022.

A spokesperson and lawyer for Giudizio Universale commenting on the State's climate failures after the first hearings in Italy

Ook de Italiaanse zaak, waar CLN al jaren steun aan verleent, tegen de Italiaanse overheid Giudizio Universale liep door in 2022. In deze zaak wordt gevraagd of de rechtbank de overheid wil opdragen om hun klimaatdoelen in lijn met 'Parijs' te brengen op grond van de best beschikbare wetenschappelijke kennis. In juni waren er mondelinge verhoren bij de Civiele Rechtbank in Rome. De advocaten mochten hun bewijzen presenteren en laten zien dat Italië te weinig doet. Sinds het begin van deze klimaatzaak jaren geleden is de Italiaanse overheid ook minder gaan doen, dus deze zaak is nog meer nodig dan toen. Deze eerste klimaatzaak in Italië kreeg ontzettend veel aandacht, van belangrijke kranten tot tv en TEDx verhalen.

Klimaatzaken vergen allemaal een lange adem. Ook de Zuid-Koreaanse klimaatzaak ging verder in 2022. Dit is de eerste Klimaatzaak die klimaatbeleid tegen het licht houdt in Oost-Azië. Het juridische team heeft een aangepaste juridische vraag neergelegd nadat de Zuid-Koreaanse overheid een nieuw klimaatdoel had bepaald. Het nieuwe doel is wel meer ambitieus dan het eerdere doel, maar nog steeds zwaar onvoldoende voor 'Parijs'. Deze zaak loopt al drie jaar en bij die "verjaardag" schreven juristen uit de hele wereld open brieven naar de rechtbank om een snelle uitspraak te vragen.

Members of Youth 4 Climate Action and their lawyers rallied in front of Korea's Constitutional Court in Seoul, 2023.

**Niets doen
kan gewoon
niet meer**

Ook hebben klimaatadvocaten wereldwijd voor het eerst gezamenlijk opgetreden door een belangrijk bericht te sturen naar alle overheden op de COP27: klimaatactie is de juridische plicht van overheden. Zowel organisaties als individuele personen die klimaatzaken hebben aangespannen tegen overheden traden gezamenlijk op om te laten zien dat er een groeiende beweging is om overheden te wijzen op hun verplichtingen en meer actie te eisen. Verenigd in de “Climate Trials” campagne werd er een gezamenlijke open brief gestuurd naar overheden om hen te vertellen dat als ze niet zouden leveren wat ze beloofd hebben op klimaattoppen, dat ze dan ook verantwoordelijk gehouden gaan worden via het recht. Niets doen kan gewoon niet meer.

1.4 Energiebesparingsprojecten ‘Samen de Winter Door’

In februari 2022 startte Rusland de oorlog tegen Oekraïne. Het gaf een enorme schok. Toen de EU-landen sancties tegen Rusland gingen instellen, bleek hoe afhankelijk wij zijn van Russisch gas.

Door de oorlog in Oekraïne liepen de energiekosten voor huishoudens enorm op. Voor veel gezinnen was de energierekening nauwelijks te betalen. Tegelijkertijd willen we ook zo min mogelijk gas gebruiken om Rusland niet in de kaart te spelen. Eind oktober en begin november werd de situatie steeds duidelijker en voor veel mensen ook penibel. Een groot aantal organisaties heeft toen de handen ineen geslagen en gekeken wat ze samen konden doen om minder gas en andere vormen van fossiele energie te verbruiken en mensen te helpen de winter door te komen.

Urgenda heeft met steun van oa de ASN Bank, gemeenten en crowdfunding een drietal projecten ondersteund en helpen uitvoeren.

Er waren drie deelprojecten:

- 1 Samen de winter door met 90 energiecoöperaties;
- 2 Pakketten met energiebespaarartikelen voor 6 voedselbanken en informatie bij 171 vestigingen (50.000 flyers in 3 talen);
- 3 Twintig infraroodpanelen plaatsen samen met Thuisbaas en de Zaanse woningcorporatie Parteon bij mensen in de kou.

1.4.1 Actie ‘Samen de Winter Door’ met energiecoöperaties

In oktober 2022 begonnen Energie Samen, Deltawind en OM|Nieuwe Energie de handen ineen te slaan, omdat ze merkten dat steeds meer mensen moeite hadden met het betalen van hun energierekening. Daarnaast was het ook duidelijk dat we echt minder aardgas zouden moeten gebruiken, om niet de oorlog van Rusland te betalen en om zoveel mogelijk ontwrichtende klimaatverandering te voorkomen. Vanwege deze drie aanleidingen is er een actie op touw gezet om mensen te gaan helpen hun energierekening omlaag te brengen door meer energie te besparen. Urgenda en ASN Bank sloten aan. De 90 energiecoöperaties hebben in hun wijken, stad of regio actief mensen geholpen met energiebesparingsactiviteiten, van de CV-ketel

op een lagere temperatuur zetten tot helpen met radiatorfolie plakken. Daarnaast is er heel veel informatie breed verspreid via flyers, placemats, deurhangers, website en media.

SAMEN DE WINTER DOOR: DE RESULTATEN

"Wij hadden fysiek ongeveer 60 personen bij de kick-off en kijken terug op een geslaagd evenement." **Wattnu | om**

SOCIAL MEDIA

Advertenties binnen het Facebook en Instagram netwerk

- Aantal weergaven: 307.664
- Uniek bereik: 74.325
- Klikken naar website: 17.855

WEBSITE

Alle advertenties hebben als doel zoveel mogelijk bezoekers naar de website te leiden

- Unieke bezoekers: 54.923
- Aantal sessies: 68.580
- Extra tips inschrijvingen: 1.165
- Downloads placemat: 5.470
- Downloads deurhangers: 810
- Downloads flyer: 704
- Downloads kortingsbonnen: 124

SAMENDEWINTERDOOR.NU

GOOGLE ADWORDS

Bannering op verschillende websites en advertenties in het Google zoekoverzicht

- Aantal vertoningen banners: 8.942.209
- Klikken naar website: 2.478
- Aantal vertoningen zoekads: 28.364
- Klikken naar website: 3.194

OCEAN OUTDOOR

Advertenties op 39 digitale reclameborden in verschillende stadscentra

- Bereik: 5.471.530 voorbijgangers

CAMPAGNE & MATERIALEN

Opkomst en uitgedeelde materialen

- 90 deelnemende coöperaties
- 19.000 deurhangersets uitgedeeld
- 19.000 flyers uitgedeeld
- 19.000 placemats uitgedeeld
- 37.000 kortingsbonnen uitgedeeld

GA JE WEG?

LICHTEN UIT & THERMOSTAAT LAAG

BESPAAR €350

NATIONALE KRANTEN

Halve pagina advertentie in Het AD en De Volkskrant

- Bereik AD: 1.134.000 lezers
- Bereik Volkskrant: 696.000 lezers

We kijken terug op een zeer geslaagde middag. Er waren in totaal zo'n 70-100 deelnemers bij de kick-off en onze workshop. De hele campagne als zodaning zowel als de uitgereikte materialen, werden door deelnemers goed ontvangen en zéér gewaardeerd."

De Omslag

DPG & TELEGRAAF NETWERK

Digitale advertenties op een reeks aan websites, zoals NU.nl, AD.nl, Telegraaf.nl, Destentor.nl, Libelle.nl, etc.

DPG Native Post

- Aantal weergaven: 1.995.754
- Klikken naar website: 12.208

DPG Mobile groot

- Aantal weergaven: 1.428.582
- Klikken naar website: 8.776

Telegraaf.nl

- Aantal weergaven: 250.717
- Klikken naar website: 509

Energiecoöperaties hebben actief mensen geholpen met energiebesparingsactiviteiten

"Met 6 energiecoaches en 2 wijkambassadeurs hadden we onze handen vol om de 36 bezoekers van informatie te voorzien. Veel interesse dus."

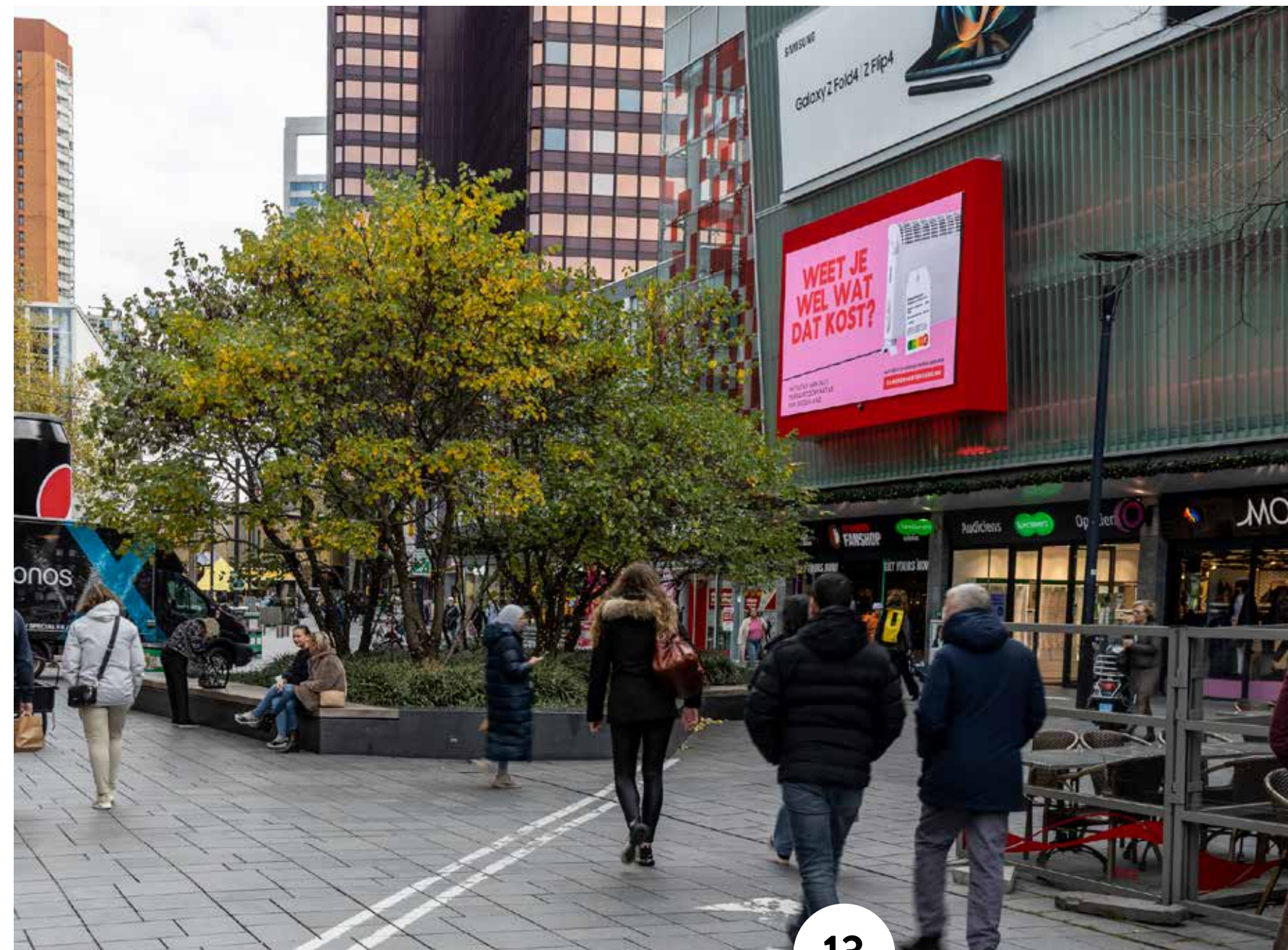
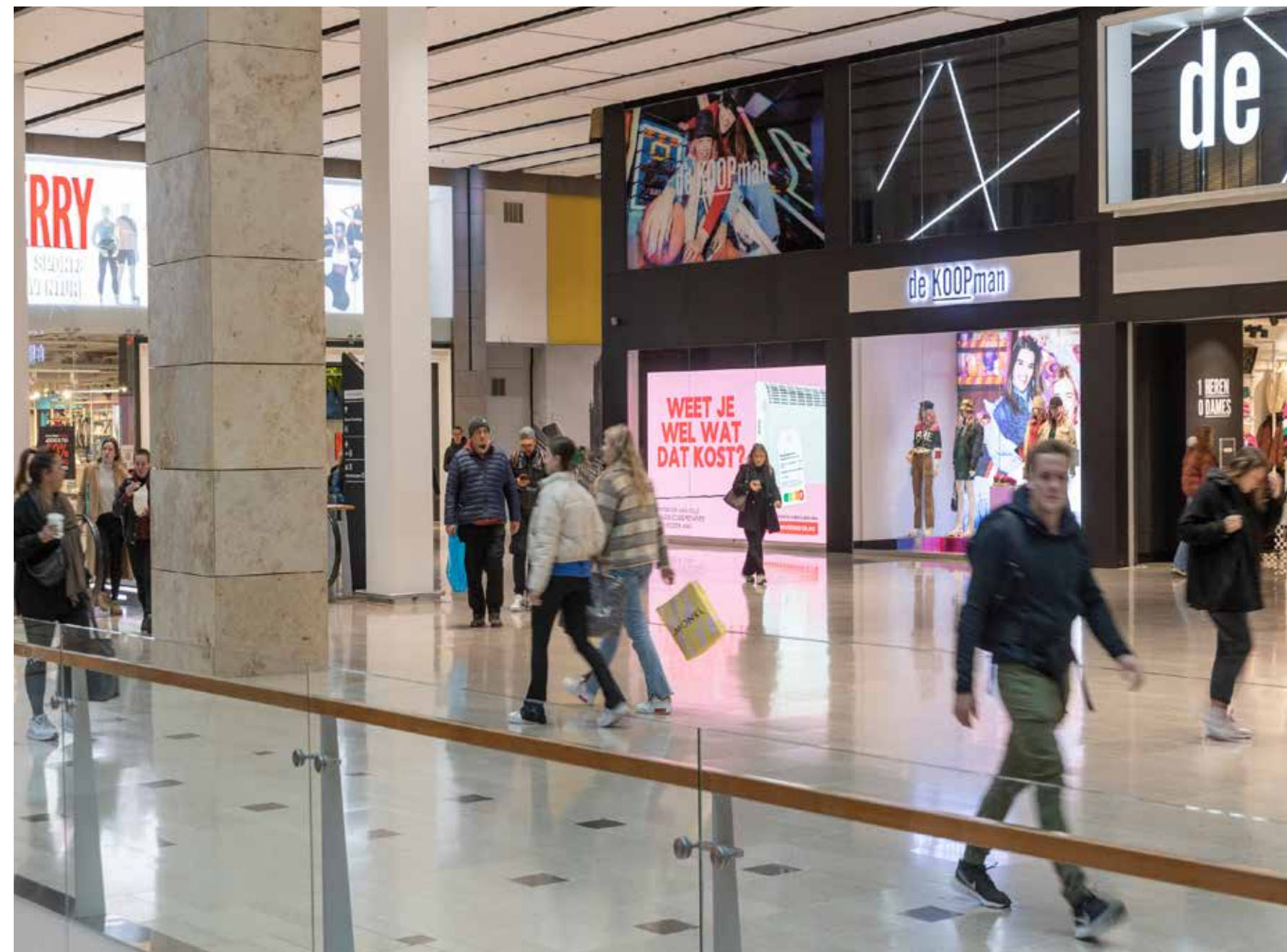
Buurtwarmte Enkhuizen

Vermelde resultaten tot en met 4 december

Eerdere campagnes zoals zet m op 60 werden opnieuw benut.

Online en offline zichtbaarheid – groot bereik
 Naast het communiceren via bijvoorbeeld sociale media, nieuwsbrieven, websites en persberichten zijn er een verscheidenheid aan advertenties ingezet, zowel on- als offline. Het gezamenlijke bereik van alle advertenties heeft een miljoenenpubliek bereikt en geresulteerd in vele tienduizenden clicks naar de website www.samendewinterdoor.nu

1.4.2 Steun aan mensen via de Voedselbanken

Veel mensen in Nederland kwamen financieel in de problemen mede door de sterk gestegen tarieven voor energie. Klanten van voedselbanken hebben bovengemiddeld vaak te kampen met energiearmoede en wonen ook regelmatig in slecht geïsoleerde woningen. Dankzij een donatie van ASN Bank konden we een project lanceren om mensen te helpen met tips en concrete hulpmiddelen om hun energiegebruik te verminderen. Later haakten verschillende gemeenten aan om het project groter te maken.

**Steeds meer mensen
bij voedselbanken
– 3000 pakketten
afgeleverd**

Voedselbanken Nederland telde eind juni 2022 verspreid over het land 171 vestigingen. Een kleine 34.000 huishoudens maakten er gebruik van. Inmiddels zijn het 172 vestigingen en worden wekelijks meer dan 100.000 mensen geholpen.

Alle 171 vestigingen in Nederland hebben we voorzien van informatieve flyers met tips om energie te besparen. Deze tips zijn op aanraden van Voedselbanken Nederland geschreven in 3 talen (Nederlands, Engels en Arabisch) en goed leesbaar. Er is rekening gehouden met het feit dat veel klanten kampen met laaggeletterdheid. In de flyers zijn verwijzingen opgenomen naar een website met instructiefilmpjes. Hier kunnen mensen bijvoorbeeld zien hoe ze radiatorfolie aanbrengen.

Daarnaast konden we een aantal voedselbanken verspreid over het land helpen met concrete hulpmiddelen om energie te besparen. We hebben pakketten samengesteld bestaande uit handzame papieren draagtassen met daarin tochtband, een waterbespaarder, een zogenaamde standby killer en radiatorfolie.

Deze pakketten zijn uitgedeeld in de volgende plaatsen verspreid over het land:

- Zwolle;
- Leeuwarden;
- Volendam/Edam;
- Deurne;
- Breda;
- Landgraaf.

Aankankelijk konden we 3 middelgrote voedselbanken helpen, maar omdat we gaandeweg het project donaties ontvingen van gemeenten en particulieren die over dit project in onze nieuwsbrief lazen, hebben we nog 3 voedselbanken kunnen helpen. De leveranciers van de producten gaven een royale korting nadat we hadden uitgelegd wat het doel van ons project was.

De sociale onderneming Maakwerk, waar mensen werken met een afstand tot de arbeidsmarkt, heeft geholpen met het inpakken en de distributie van de pakketten. Dit tegen kostprijs. Ook hier enthousiaste reacties op deze actie. Bij een bezoek aan de onderneming was het plezier waarmee zij aan de slag waren om alles in te pakken goed zichtbaar. Ze vertelden ook hoe prachtig ze het vonden om aan zo'n actie een bijdrage te mogen leveren.

1.4.3 Infraroodpanelen voor mensen in de kou

Het derde samenwerkingsproject was een project van Urgenda en Thuisbaas met ASN en de woningcorporatie Parteon. Parteon had 20 mensen geselecteerd die in de kou zaten door een hele hoge gasrekening. Met een infraroodpaneel boven een plek waar ze graag zaten, zoals de eettafel of voor de tv, zouden mensen kunnen kiezen voor een paar uur warm zitten, voor ongeveer 1 euro per uur op dat moment. De kou zorgt soms voor een sociaal isolement en met een infraroodpaneel kun je iemand uitnodigen, die dan op de zitplek of aan tafel een behaaglijke plek kan hebben. Ook voor de gezondheid is het fijn een paar uur per dag even lekker warm te zitten.

Op vrijdag 2 december ging een ploeg vrijwilligers van Urgenda, Thuisbaas en Parteon aan de slag om bij 20 verschillende mensen/gezinnen een infraroodpaneel op te hangen. De huurders die waren uitgekozen reageerden heel enthousiast. Alleen al het gebaar dat ze in moeilijke tijden zomaar iets kregen werd al heel erg gewaardeerd. De teams kwamen met koffie/thee en taart, zodat de bewoners dat niet zelf hoefden te kopen. De mensen werden ingelicht en goed begeleid door Parteon.

2 Verduurzamen gebouwde omgeving

Urgenda werkt al sinds 2012 aan het concreet verduurzamen van de gebouwde omgeving met haar project en later dochter-organisatie Thuisbaas. Thuisbaas heeft inmiddels al ruim tien jaar mensen geholpen om zoveel mogelijk energieneutraal te worden en in ieder geval van het aardgas af te gaan. Alle kennis is afgelopen jaar in een nieuwe website samengebald. Daarnaast begeleidt Urgenda het aardgasvrij-project op Vlieland, een klein innovatief warmtenetje.

2.1 Thuisbaas

In 2022 stegen de gasprijzen nog veel meer dan in 2021. Steeds meer mensen gingen op zoek naar oplossingen om van het aardgas af te komen. De wachtlijst nam toe tot meer dan 1000 mensen, die een advies wilden van Thuisbaas en daarna ontzorgd wilden worden bij het aardgasvrij worden en zo veel mogelijk energieneutraal. Door de drukte moesten

we dit jaar een stop aankondigen op het accepteren van nieuwe klanten, want anders zouden mensen jaren moeten wachten.

Naast particuliere huizen en appartementen, werd ook weer een reeks huurwoningen van woningcorporaties geholpen om van het aardgas af te gaan.

**Thuisbaas toont aan dat
je betaalbaar je eigen
duurzame energie kunt
opwekken en gebruiken**

Veel huizen werden energieneutraal met behulp van een zogenaamde lucht-water warmtepomp, lage temperatuur convectoren, een inductiekookplaat en rond de 20 zonnepanelen. Maar we hielpen ook mensen aan andere oplossingen, van lucht-lucht warmtepompen, infraroodpanelen i.c.m. instant heater (vooral in flats en op zolderetages) tot water-water warmtepomp (duurder, maar minder geluid).
Ieder jaar probeert Thuisbaas ook weer nieuwe

oplossingen uit en nieuwe merken. Steeds op zoek naar de beste oplossing voor specifieke mensen en huizen. Zo bouwt Thuisbaas haar praktische kennis steeds verder op en verspreidt zij die kennis weer langs allerlei kanalen.

Thuisbaas wint eind 2021 de European Solar Prize 2021/2022, die innovatieve initiatieven met duurzaam opgewekte energie in het zonnetje zet. De prijs is een initiatief van EUROSOLAR, de European Association for

Renewable Energy. Het team is blij met deze internationale erkenning voor haar werk. Al bijna tien jaar loopt Thuisbaas voorop als het gaat om het verduurzamen van woningen.

“Thuisbaas toont aan dat je betaalbaar van het gas af kunt en ter plaatse je eigen duurzame energie kunt opwekken en gebruiken. Zo dragen ze in belangrijke mate bij aan klimaatbescherming en het versnellen van de energietransitie.”

2.2 Kennis delen

De explosieve toename aan mensen die hun huis willen verduurzamen, vraagt om een bredere aanpak. Daarom besloten Urgenda en Thuisbaas volop in te zetten op het delen van kennis om zoveel mogelijk hulp te bieden en te voorkomen dat in de grote haast verkeerde of ontoereikende oplossingen worden gekozen.

Cursussen

Thuisbaas is begonnen met het geven van verschillende soorten cursussen om de opgedane kennis van de afgelopen tien jaar te verspreiden. Zo kunnen adviseurs worden opgeleid in 9 dagdelen verspreid over 2 maanden tot integraal adviseur aardgasvrij. De cursus zit iedere keer snel vol en wordt gevolgd door mensen die een nieuw beroep willen uitoefenen, mensen van energie coöperaties, gemeenten, woning corporaties en EPA-adviseurs die zich breder willen bekwamen. Daarnaast geven we ook korte cursussen voor installateurs en andere speciale doelgroepen die aankloppen.

**SCHRIJF
JE NU
IN!**

OPLEIDING
Integraal adviseur aardgasvrij

 THUISBAAS

**De explosieve toename aan
mensen die hun huis willen
verduurzamen, vraagt om een
bredere aanpak**

Nieuwe websites

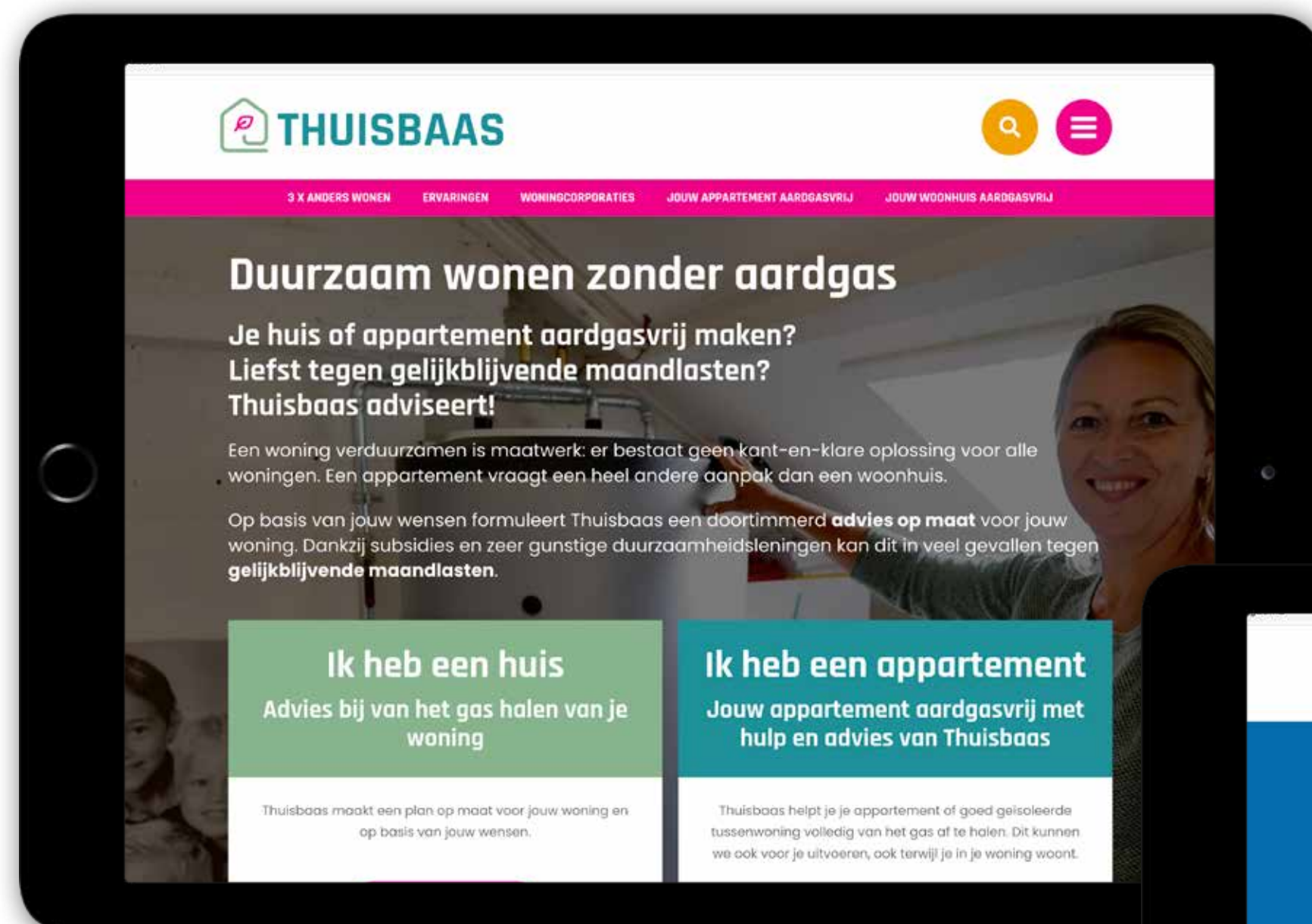

Expertisecentrum Duurzaam Wonen: Ikwilgasvrij.nl

De kennis van ruim tien jaar ervaring bij Thuisbaas is gebundeld met die van Urgenda en staat op de onafhankelijke website Ikwilgasvrij.nl, het expertisecentrum voor duurzaam wonen. Daar kunnen mensen alles vinden over energie besparen, stoppen met het gebruik van aardgas, elektrificeren, anders koken, duurzaam verwarmen van je huis en je water en het duurzaam opwekken van energie. De site geeft voorbeelden en laat zien welke veel gestelde vragen mensen hebben en ontkracht allerlei mythes.

Tegengas.nu!

In reactie op de oorlog in Oekraïne werd er direct een website gemaakt met allerlei mogelijkheden om snel minder afhankelijk te worden van gas en olie uit Rusland, zie <https://tegengas.nu/>.

Ook hier zit veel kennis in van Urgenda en Thuisbaas.

De website benut de aloude Urgenda indeling van 5 keer anders en heeft dit keer gekozen voor:

- 1 Minder gas verbruiken
- 2 Minder elektra verbruiken
- 3 Minder tanken
- 4 Meer duurzame energie opwekken
- 5 Meer energie besparen bij bedrijven

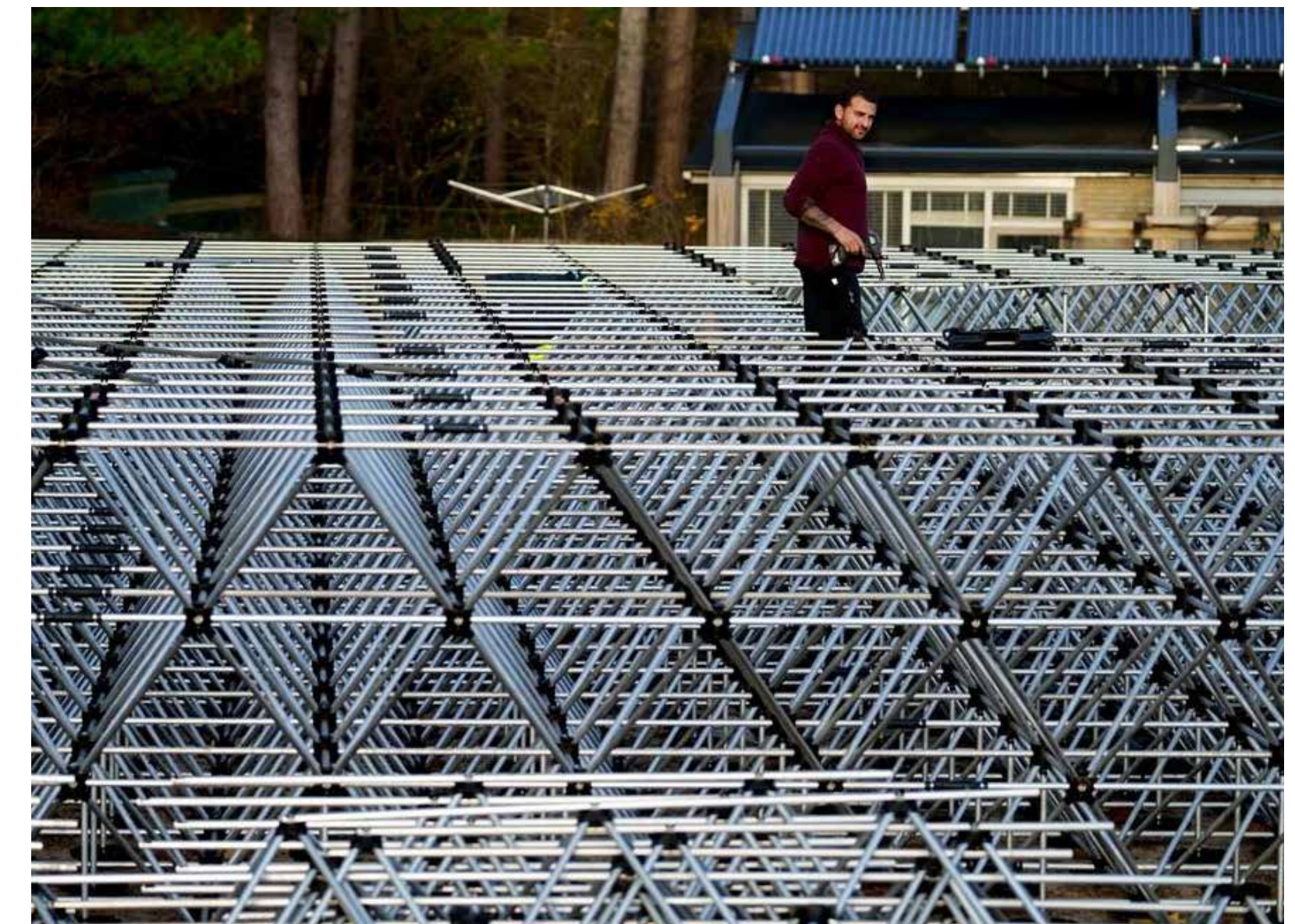
Inmiddels kunnen we constateren dat mensen en bedrijven massaal minder aardgas hebben gebruikt. Voor een deel kwam dat omdat aardgas heel duur is geworden in 2022 en voor een deel kwam dat ook omdat mensen Poetin niet wilden steunen en bereid waren daarvoor de thermostaat lager te zetten.

2.3 Aardgasvrije wijk op Vlieland

Op Vlieland is een van de projecten van het programma aardgasvrije wijken (PAW). Urgenda helpt de bewoners van Duinwijk al jaren om bijna 40 woningen van het aardgas af te halen. Zij krijgen warm water en verwarming van de zon. In de zomer wordt warmte verzameld met zonnecollectoren en opgeslagen in een grote warmtebuffer. In de winter wordt die warmte benut voor de verwarming en het warme tapwater in combinatie met een warmtepomp. Het is duidelijk dat dit soort collectieve projecten een lange adem vergen. En in dit geval was er al een warmtenetje, alleen werd dat gevoed met aardgas. Dan zou je verwachten dat het sneller gaat, als je alleen een bron hoeft te wijzigen van aardgas naar warm water van de zon, maar dat was beslist niet waar. Ook in jaar 6 van dit project waren er een hele reeks hobbels. Er was een heel nat begin van het jaar, met veel wateroverlast en moeilijke gesprekken met allerlei instanties om dat water weg te krijgen. Daarnaast waren er problemen om de juiste mensen en apparaten te krijgen op Vlieland. Er moesten rechtszaken gevoerd worden door de lokale partijen om het werk af te laten maken. Uiteindelijk is dat min of meer gelukt. Het systeem draait. Maar als je deze

bijna 40 woningen all electric had gemaakt zonder warmtenetje, dan was het zes keer sneller gegaan en was het minstens twee keer goedkoper geweest. Dat is de conclusie die we helaas moeten trekken. Het wordt uiteindelijk een duurzame wijk die van het gas af is, maar wel na 6 jaar sleuren en tientallen hobbels, waarbij Urgenda veel eigen middelen heeft ingezet om het project tot een goed einde te brengen. Het project is nu van de gezamenlijke buurtbewoners en zij zullen het onderling verder gaan onderhouden en leiden. Het was een leerzaam traject.

3 Landbouw, Bomen en Biodiversiteit

Urgenda zoekt naar integrale oplossingen, waarbij de energietransitie niet tegenover biodiversiteit komt te staan. We streven naar meer duurzame energie, maar ook naar behoud van biodiversiteit en het langjarig opslaan van CO₂ in bodem en bomen.

3.1 Meer Bomen Nu: meer dan één miljoen bomen verplant!

Ontwrichtende klimaatverandering en verlies van biodiversiteit, leiden beide tot ecologische crises. Wat nodig is om gevaarlijke klimaatverandering te voorkomen, werkt vaak ook in positieve richting voor het behoud van biodiversiteit en andersom. Een gezonde natuur, helpt om klimaatdoelen te halen. Naast uitstoot verminderen, zoeken we daarom ook naar ecologische oplossingen zoals het planten van bomen.

In de winter van 2020/2021 startte Urgenda met de actie Meer Bomen Nu. Deze campagne verhuist jonge boompjes, struiken en stekken van kansarme naar kansrijke plekken. Dat betekent dat bomen en struiken die anders afgemaaid zouden worden of bijvoorbeeld niet zouden groeien onder een grote boom, op een andere plek wel de kans krijgen groot te worden.

Met het verplanten van bomen werken we aan drie doelen:

1. klimaatverandering zo veel mogelijk remmen
2. biodiversiteit verhogen
3. handelingsperspectief geven aan mensen met klimaatzorgen

Normaal kopen mensen bomen en struiken bij boomkwekers. Dat blijft voor veel partijen een belangrijke bron van (gecertificeerd) plantgoed. Maar er is een ook andere voor de hand liggende maar weinig gebruikte bron voor plantgoed: de natuur. Meer Bomen Nu verzamelt de overdaad aan jonge struiken en bomen in natuur- en groengebieden en deelt deze uit aan wie er graag wil planten.

Inmiddels zijn de grote groepen die bomen gratis ontvangen boeren (1/3), projecten (1/3) en burgers (1/3) in het hele land, die sneller hun eigen omgeving willen vergroenen. De bomen die Meer Bomen Nu verzamelt zijn 50-200 cm hoog en hebben al 2-5 jaar CO₂ opgeslagen. Men denkt vaak dat er geen ruimte is voor meer bomen. Toch blijkt dat als je bomen gratis aanbiedt, er opeens wel ruimte is. Er zijn veel boeren en burgers die wel bomen willen planten, maar niet weten hoe. Dat is een niche waar wij inspringen.

Er zijn veel boeren en burgers die wel bomen willen planten, maar niet weten hoe

Opening plantseizoen door minister Van der Wal. Samen zetten overheden, NGOS en anderen zich in voor Meer Bomen!

De werkwijze van Meer Bomen Nu slaat aan en wordt steeds meer gemeengoed onder groenbeheerders, boeren en burgers. We streven ernaar dat grote terreinbeheerders, provincies en bestaande vrijwilligersgroepen de verplantmethode omarmen en zelfstandig gaan gebruiken. De Bomenplanner, de online digitale tool om vraag en aanbod op elkaar af te stemmen, is voor iedereen bruikbaar.

Inmiddels wordt de campagne ondersteund door acht provincies en vier gemeenten en diverse bedrijven. Door deze financiële steun heeft de campagne in

2022 een grote professionaliseringslag gemaakt en is flink gegroeid. Echt iedereen kan aanhaken bij de campagne: van reclassering tot de jonge klimaatbeweging en bouwbedrijven.

Er zijn in 2022/2023 zo'n 700.000 bomen en struiken herplant (500.000 in Nederland en 200.000 in Duitsland): inheems en gevarieerd plantgoed voor startende voedselbossen, voor opvulling van onttegelde tuinen en voor het opfleuren van boerenakkers en erven met heggen en hagen.

Een paar hoogtepunten:

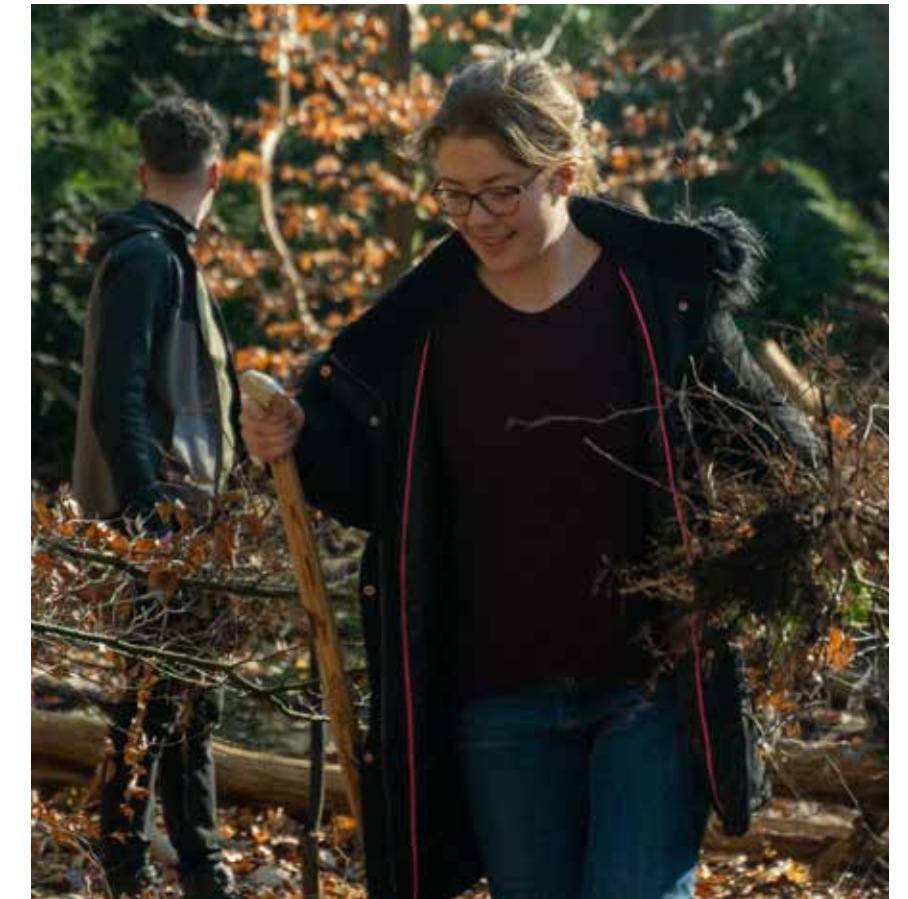
- Opening van het plantseizoen 22/23 met minister Van der Wal en vele grote ondersteuners;
- 1000 evenementen, vooral oogstdagen, maar ook plant- en uitdeeldagen, werden georganiseerd in de Bomenplanner. De uitdeeldagen in het hele land leidden tot heuse bomenfiles. Veel burgers gingen blij naar huis met gratis plantgoed;
- Het aantal vrijwilligers groeide naar 10.000;
- Op 7/8 oktober organiseerden we een trainingsweekend voor oogstbegeleiders, 70 vrijwilligers volgen de cursus en kunnen nu zelfstandig met vrijwilligers op stap;
- In december 2022 stond de bomenteller op meer dan een miljoen verplante bomen en struiken in Nederland plus een paar honderdduizend in Duitsland;
- Enthousiaste regio-coördinatoren in 9 provincies en 6 gemeenten die zelfstandig met vrijwilligers en oogstbegeleiders aan de slag gingen.

**Na 3 jaar: 144 bomenhubs,
10.000 vrijwilligers en meer
dan een miljoen bomen!**

Steeds meer erkenning en medewerking vanuit overheden en bedrijven:

- Ministerie LNV ondersteunde de verbetering van de Bomenplanner;
- De provincies: Groningen, Noord-Holland, Flevoland, Gelderland, Utrecht, Zuid Holland, Zeeland, Noord Brabant, Limburg stelden doelen voor het aantal bomen waardoor een regiocoördinator aangenomen kon worden;

- De gemeenten Hollands Kroon, Schagen, Den Haag, Hof van Twente, Utrechtse Heuvelrug en Castricum: samen met deze gemeenten werden bomenhubs geopend en vrijwilligersgroepen opgestart en begeleid;
- Prorail compenseerde via Meer Bomen Nu ruimhartig de bomen die af en toe weggehaald moeten worden langs het spoor;
- Samen met OM|Nieuwe Energie plantten we tienduizenden bomen en struiken in voedselbossen;

- De samenwerking met de reclassering kwam tot stand: op diverse plekken in het land werkten boswachters samen met taakgestraften aan natuurbeheer en dankzij de samenwerking met Meer Bomen Nu aan natuuroitbreiding;
- 24 bedrijfsuitjes: bedrijven ontdekten dat een middag planten het ultieme duurzame bedrijfsuitje was. In het seizoen van 22/23 bouwde een bedrijvencoördinator aan een netwerk waar de komende jaren op voortgebouwd kan worden.

De eerste oogstdag leidde tot een aanbod van een kweker van 250.000 restanten van bomen en struiken

De hele winter reden we weer rond in de gele bakwagen van Nabuurs waardoor bomen zoals berken, wilgen en esdoorns konden worden verdeeld over bomenhubs.

Opschalen naar Europa: Mehr Bäume Jetzt!

Vanaf september 2022 werd er samen met Nabuurs Logistics en een Duits-Nederlandse vrijwilliger gewerkt aan uitbreiding naar Duitsland. Begin 2023 werd de eerste oogstdag met veel media aandacht georganiseerd. Dit leidde tot een aanbod van een kweker van 200.000 restanten van bomen en struiken die door samenwerking met vele Duitse lokale vrijwilligersorganisaties zijn uitgedeeld.

3.2 1001 hectare kruidenrijk grasland naar 3300 hectare

Kruidenrijke graslanden zorgen voor meer weidevogels en insecten dan graslanden van alleen Engels raaigras. Kunstmest is op deze bloemige weilanden niet nodig, en ook bestrijdingsmiddelen worden niet meer gebruikt. Door de verschillende wortellengtes wordt de bodem beter bestand tegen droogte en hoosbuien. De bovengrondse en ondergrondse biodiversiteit neemt toe: meer wormen, insecten en vogels. Voor de koe is het mengsel gezond en de boer wordt er uiteindelijk ook beter van.

Enkel voordelen dus! Maar het zaaigoed is duurder en voor de boer betekent het een omschakeling omdat hij/zij anders moet leren zaaien, weiden en maaien.

Daarom zijn we in 2022 vol verder gegaan met de campagne 1001ha kruidenrijk die we eind 2020 opstartten met LTO Nederland. Boeren in het hele land konden 40-50% korting krijgen op een kruidenrijk grasmengsel. Inmiddels doen er 6 zaadleveranciers mee, waardoor boeren kunnen kiezen uit 12 verschillende mengsels waaronder biologische mengsels. In 2020 werd al voor 800 hectare aan kruidenrijk grasland verkocht, in 2021 liep dat op naar 2200 hectare en in 2022 naar 3.300.

**1001 ha kruidenrijke
mengsels voor meer
biodiversiteit en
minder kunstmest**

Duizend unieke boeren experimenteren inmiddels met kruidenrijk grasland. En waar in 2021 nog 56% van de boeren zei dit zeker uit te willen breiden, was dat in 2022 al 77%. 77% van de boeren gaat door met kruidenrijk grasland, ook als ze geen korting meer krijgen! We horen dat de campagne een gamechanger is voor de grasmengselmarkt en dat veel andere zaadleveranciers willen aansluiten.

In 2022 is door dit project voor 1650 ton aan kunstmest bespaard en dat scheelt weer minimaal 3300 ton CO₂-uitstoot. De actie werd financieel ondersteund door LNV, vele provincies en de eerste gemeente deed mee. Ook tientallen particulieren en Urgenda zelf dragen financieel bij aan dit project.

1001 ha groenbemestermengsels voor meer biodiversiteit en minder kunstmest

Nieuw project: Groenbemesters voor akkerbouwers (ook goed voor stikstof dossier).

**De akkerbouwers gebruiken
gemiddeld 20% minder kunstmest
en 24% minder dierlijke mest**

Wat met melkveehouders en kruidenrijk grasland werkt, werkt vast ook voor akkerbouwers, dachten we. In de zomer sloegen we de handen ineen met ZLTO.

Dankzij een bijdrage van de provincie Zeeland kregen 40 Zeeuwse akkerbouwers via de nieuwe campagne 1001ha groenbemesters flinke korting op de aanschaf van 5 hectare soortenrijke zadenmengsels om hun akkers mee in te zaaien na de oogst.

Groenbemesters worden ingezaaid na de oogst om te bodem te beschermen en te verbeteren. Door duurdere mengsels te gebruiken met daarin klavers die stikstof vastleggen, hoeft in de vervolgteelt minder kunstmest te worden gebruikt, en dat is goed voor klimaat en biodiversiteit. Binnen 1,5 week waren 200 hectare verkocht en ingezaaid, dus er was veel animo. In 2023 werd duidelijk via een enquête dat de kunstmest besparing is gelukt: de akkerbouwers waarderen de actie en zeggen gemiddeld 20% minder kunstmest en 24% minder dierlijke mest te gebruiken. Dit is een goed resultaat en in 2023 schalen we landelijk op.

3.3 Caring Farmers

Als Urgenda ondersteunen we de stichting Caring Farmers met uren voor het secretariaat en de organisatie. De Caring Farmers draaiden een geweldig jaar. Waar zij begin 2022 nog roepers aan de zijlijn waren, namen zij halverwege het jaar een nieuwe positie in. Ze werden veelgehoord als gast in de media, aan talkshowtafels, in gesprek met de provincies en aan de onderhandelingstafels in Den Haag.

Deze boeren hebben hun eigen geluid: iedere keer pleiten zij weer voor integrale oplossingen en een snellere transitie naar natuurinclusieve kringlooplandbouw. Dat geluid is belangrijk en helpt hopelijk Den Haag om goede keuzes te maken. Want we halen geen klimaatdoelen, als het voedselsysteem niet binnen ecologische grenzen gaat opereren.

De inzet van de Caring Farmers werd beloond met de eerste plaats in de Trouw Duurzame Honderd. Een mooie vorm van erkenning!

**Caring Farmers
werd beloond met
de eerste plaats in
de Trouw Duurzame
Honderd**

3.4 Broekhuizerlaan

Urgenda hielp om de monumentale beuken aan de Broekhuizerlaan in Leersum te behouden en steunt de Stichting die de eeuwenoude bomen nu in beheer heeft.

De oude bomen zijn een bron van biodiversiteit en 80% van de bomen was in een goede conditie. Na constructief overleg tussen eigenaren, betrokken inwoners, Urgenda en de gemeente Utrechtse Heuvelrug is het gelukt om samen tot een mooie oplossing te komen: er is een stichting in het leven geroepen die de monumentale beuken beheert en

die zich ervoor inzet om deze beuken zoveel mogelijk te behouden, binnen normale veiligheidsnormen. Urgenda helpt met communicatie en crowdfunding en hoopt ook andere groepen burgers te inspireren om langs soortgelijke weg bomen te behouden, waar dat mogelijk is.

De stichting Behoud en Beheer Broekhuizerlaan is te vinden via: broekhuizerlaan.nl

**De oude bomen
zijn een bron van
biodiversiteit en
80% van de bomen
was in een goede
conditie**

3.5 Bedrijventerreinen vergroen(t)en

Ook in 2022 heeft Urgenda stichting Straatboer geholpen om bedrijventerreinen te vergroenen. Naast 'eetbare hekken' kwamen er ook stroken met wilde bloemen.

Vergroenen van sociale huurwoningen door circulaire planten

Straatboer werkt met Urgenda ook samen met woningcorporaties om versteende voortuinen te vergroenen. Dit idee is ontstaan vanuit de circulaire gedachte dat het jammer is dat veel planten bij gemeente, hoveniers en particulieren tijdens herinrichting of onderhoud weggegooid worden. Tezamen met het feit dat goed groeiende planten eens in de zoveel jaar gedeeld, gescheurd of uitgedund kunnen worden, biedt dit een kans om deze planten een tweede leven te geven i.p.v. dat deze planten gecomposteerd/weggegooid worden. Bovendien nemen de prijzen van plantgoed in tuincentra en kwekerijen ieder jaar toe en is een groot deel van die planten helaas niet gifvrij geteeld. Dan

zijn bestaande planten met een 'tweede leven' een groener en goedkoper alternatief. Tweedehandse planten: Tweedeplants.

Veel mensen in huurwoningen willen wel degelijk een groenere voortuin, maar ze weten niet altijd hoe

Stenen de hete steden uit werken: makkelijker gezegd dan gedaan

Steden moeten vergroenen om biodiversiteit te behouden én zich wapenen tegen klimaatextremen. In Zwolle geeft de stichting Straatboer betegelde tuintjes van sociale huurwoningen een make-over. En het werkt. 'Lekker met een bakje naar de hommels kijken.'

In de bloemenbuurt in Zwolle heeft de stichting Straatboer meegeholpen met het 'onststenen' van enkele tuinen. Beeld Harry Cock / de Volkskrant

en met wat voor planten. Door deze twee aspecten te koppelen kunnen zo tuinen laagdrempelig, inspirerend en concreet vergroend worden. Het blijkt ook goed te zijn voor sociale contacten in de buurt en creëert nieuwe netwerken en enthousiasme.

An aerial photograph showing a long, winding line of people and pack animals, likely mules or horses, traveling along a dirt path through a rural landscape. The path is flanked by green fields and trees. The scene is captured from a high angle, looking down the path as it curves through the terrain. The overall color palette is dominated by greens and browns, with a semi-transparent white box overlaid on the left side containing the title text.

4 **Bouwen aan de Beweging**

Op allerlei mogelijke manieren bouwt Urgenda al jaren mee aan de duurzaamheidsbeweging. Dat deed ze 10 jaar lang met de Dag van de Duurzaamheid en met regiotouren, met de wandeltocht naar Parijs in 2015 en naar Glasgow in 2021 (Climate Miles), het organiseren van de eerste People's Climate March en een veelheid aan andere activiteiten. Urgenda steunt ook andere initiatieven om groter te worden of meer bekendheid te krijgen. Voorbeelden stonden al in het vorig hoofdstuk, zoals St. Straatboer en St. Behoud en Beheer Broekhuizerlaan.

4.1 Grootouders voor het Klimaat

De Grootouders voor het Klimaat zijn ontstaan na de wandeling naar Parijs van november 2015. De Grootouders zijn bezorgd dat hun kleinkinderen een minder mooie aarde erven, met minder biodiversiteit en veel extreme weersomstandigheden door ontwrichtende klimaatverandering. Ze voeren vooral actie voor een beter klimaatbeleid. Inmiddels zijn er vele lokale afdelingen ontstaan en verschillende werkgroepen. Urgenda heeft vele jaren de Grootouders voor het Klimaat ondersteund met een secretariaat en communicatie.

In 2022 gingen zij als zelfstandige organisatie op eigen benen staan, na een succesvolle crowdfundingactie. Op 6 september was er een inspiratiedag in de botanische tuin in Utrecht, waar Urgenda werd bedankt voor het oprichten en ondersteunen van de grootouders ruim 6 jaar lang. De beweging groeit gestaag. We helpen ze natuurlijk nog steeds graag.

De Grootouders

hebben 24 juni gekozen als

Dag van de Urgentie

De Grootouders staan nog steeds twee keer per maand in Den Haag om aandacht te vragen voor meer klimaatactie. Vanaf 2016 stonden ze voor het gebouw van de Tweede Kamer. Dat gebouw wordt nu verbouwd, inmiddels is de tweewekelijkse demonstratie voor de deur van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat.

De Grootouders hebben 24 juni gekozen als Dag van de Urgentie, waarop ze o.a. de regering willen houden aan het Urgendavonnis, dat door de rechtbank werd gewezen op 24 juni 2015. Op 24 juni 2022 stonden de Grootouders dan ook voor het gebouw van de Hoge Raad in Den Haag om aandacht te vragen voor (uitvoering van) het Urgenda-vonnis en hun zorgen over het gebrek aan daadkracht op deze Dag van de Urgentie.

4.2 Regiotour Zuidwestelijke Delta april 2022

Van dinsdag 5 t/m vrijdag 8 april was Urgenda te gast in de Zuidwestelijke Delta. Tijdens een regiotour bezoeken we koplopers, nieuwe initiatieven en bespreken we belangrijke zaken, zoals in dit geval de relatie tussen klimaatverandering, zeespiegelstijging en veiligheid in Zeeland. Deze regiotour had als thema water, bodem en biodiversiteit. Thema's die natuurlijk belangrijk zijn in Zeeland en die ook een direct verband hebben met klimaatverandering. We bezochten projecten op het gebied van natuur en landbouw, bodemverbetering en zeespiegelstijging tot energieopslagsystemen, de eiwittransitie en CO₂-opslag. Dit deden we samen met ondernemers, gemeenten, boeren, bewoners en jongeren, ze kwamen allemaal aan bod!

Tijdens de tour door 3 provincies reisden we van Breda naar Goeree-Overflakkee en van Noord-Beveland naar de Hoekse Waard. Steeds lieten we, samen met andere partijen, zien wat er al gebeurt op het gebied van duurzaamheid. Met elektrische voertuigen ging het gezelschap 4 dagen op pad. Het gezelschap bestond uit het Urgendateam en bestuur met diverse experts, diverse gedeputeerden, wethouders, ondernemers en overige geïnteresseerden.

We werkten samen met o.a.

- Provincie Zeeland • Provincie Noord-Brabant • Provincie Zuid-Holland
- Zuidwestelijke Delta • Gemeente Hoekse Waard • Gemeente Goeree-Overflakkee
- Zeeuwse Milieu Federatie • Waterschappen • Natuurmonumenten
- ZLTO
- Food Delta Zeeland
- NIOZ • Avans Hogeschool • HAS • Curio • HZ • Scalda
- Waterpoort

We lieten samen met andere partijen zien wat er al gebeurt op het gebied van duurzaamheid

Dag 1

Op bezoek bij vernieuwende boeren

Kijkje bij een project van een energiecoöperatie die werkt met aquathermie

Avond met studenten van 5 hogescholen die vernieuwende projecten voor het voetlicht brachten

Dag 2

Op bezoek bij vernieuwende boeren

Duurzame, proteïnerijke voedingsingrediënten ontwikkelen en produceren, op basis van fermentatie technologieën, dat is wat The Protein Brewery doet. Met slechts 1% landgebruik en 5% watergebruik in vergelijking met de productie van een stuk rundvlees kan de plantaardige proteïne (Fermotein®) bijdragen aan het verminderen van dierenleed, nitraat uitstoot en zo ook klimaatverandering.

Een vernieuwende boer vertelde over allerlei nieuwe technieken die hij al gebruikte.

We bezochten de schorren in het Verdrongen Land van Zuid-Beveland: Klimaatbuffers in het kwadraat of 'Blue Carbon'. In schorrenbodems ligt in vergelijking tot andere bodems veel koolstof (C) opgeslagen. Wetenschappers van het NIOZ praatten ons bij over schorren voor koolstofopslag, maar ook over wieren, die vol zitten met o.a. eiwitten.

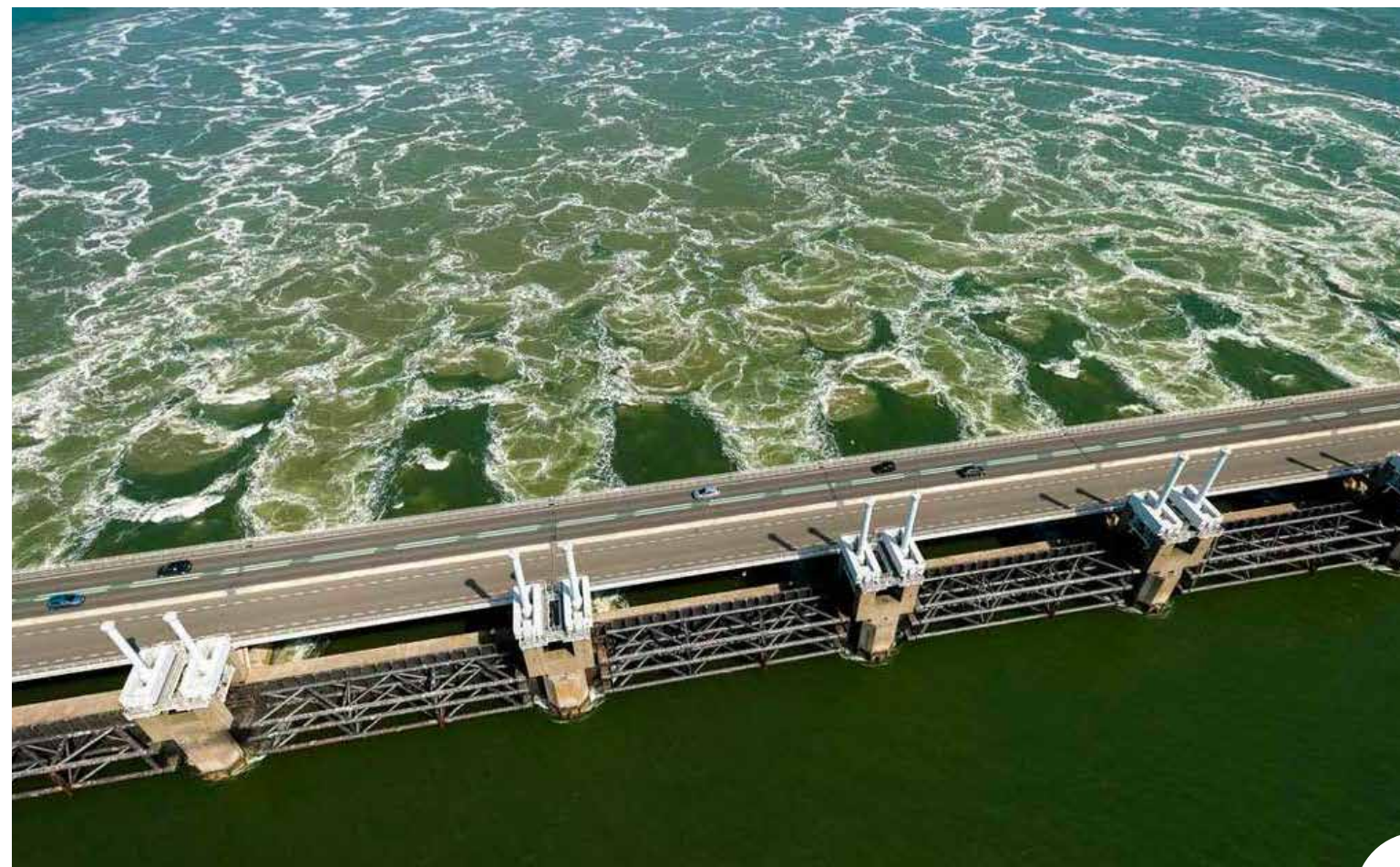
We brachten een bezoek aan COSUN, die vertelden wat ze allemaal wilden doen met suikerbieten, naast suikerproductie: circulaire en biobased oplossingen.

Dag 3

Ook op dag drie bezochten we weer vele boeren met mooie oplossingen

We gingen ook langs bij Meatless. Het bedrijf maakt halffabrikaten voor voedselproducenten die er weer vleesvervangers van maken. Zo'n 3 miljoen kilo gaat er jaarlijks de deur uit.

Aan het einde van de dag was er een uitgebreide sessie over klimaat en zeespiegelstijging. Er waren veel bestuurders uit allerlei lagen, wetenschappers en de Delta-commissaris Peter Glas.

Dag 4

Daarna namen we een kijkje bij Hoeksche Chips, een prachtig voorbeeld van een korte keten. Daar werd ook een discussie gevoerd met akkerbouwers en een econoom over het perspectief richting 2030 voor de landbouw.

We startten deze dag in natuurgebied Hellegatsplaten, waar ecooog en zeearend onderzoeker Dirk van Straalen uitleg gaf over het gebied Hellegatsplaten op Goeree-Overflakkee. Dit is een bijzonder natuurontwikkelingsgebied waar de windmolens stil staan als er een zeearend aankomt vliegen.

In de middag zagen we hoe HVC, waterschappen en Paques Biomaterials biologisch afbreekbaar biopolymeren maken uit rioolslib.

4.3 SamenSnellerDuurzaam.nl

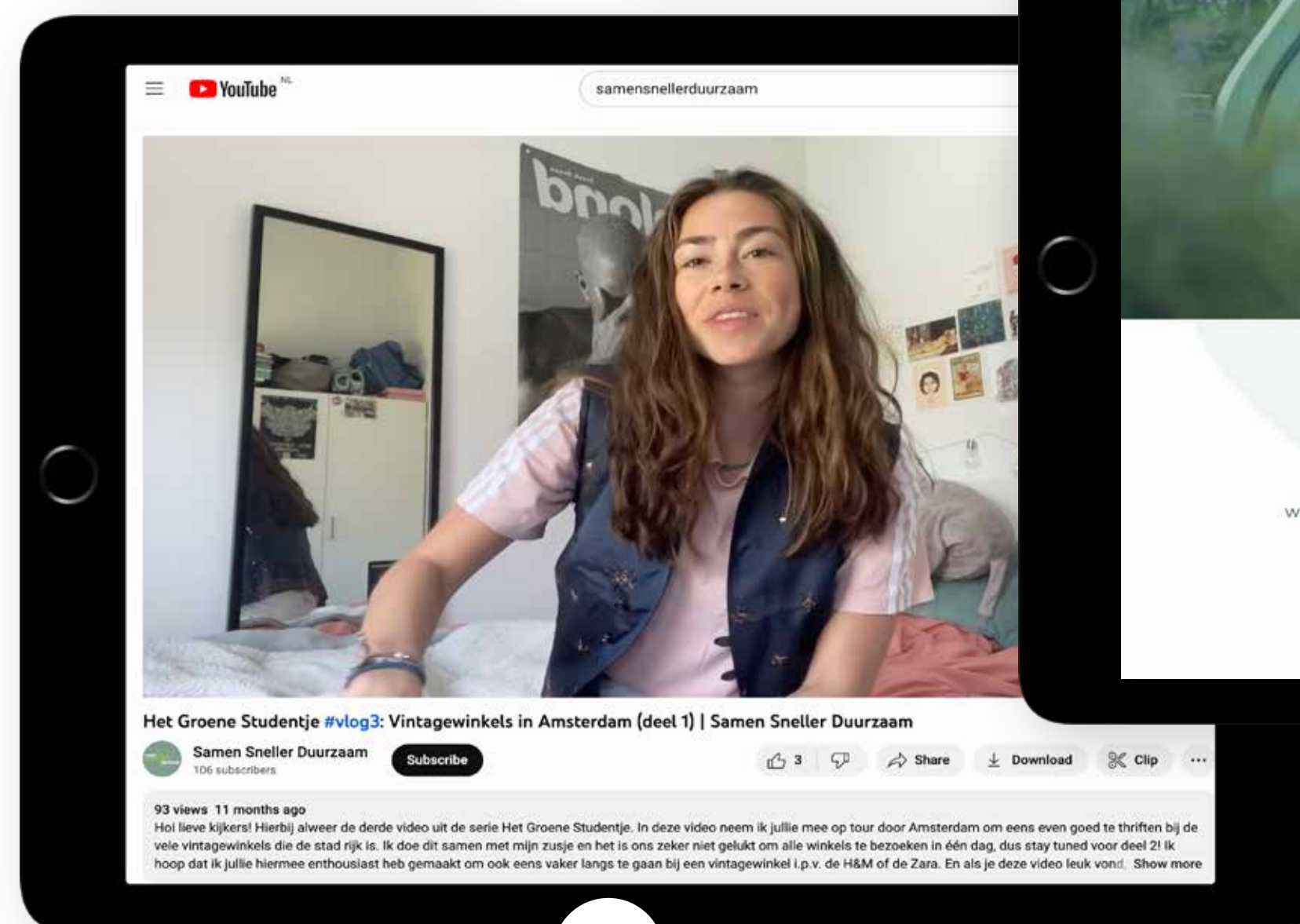
De website Samen Sneller Duurzaam is ook in 2022 weer aangevuld met duurzamere producten en diensten. Alle informatie is gerubriceerd in aansprekende thema's: wonen, reizen, biodiversiteit, lifestyle etc. De website geeft praktische tips waarmee mensen nu al aan de slag kunnen gaan. Het is een gratis site zowel voor de bezoeker als voor de bedrijven die erop staan. Met deze site willen we mensen inspireren om aan de slag te gaan met het verduurzamen van hun eigen leefomgeving.

Naast de website proberen we ook consumenten te helpen op andere manieren. Op het nieuwe YouTube-kanaal van Samen Sneller Duurzaam nemen jonge medewerkers mensen mee in hun zoektocht naar de grote en kleine dingen die je zelf voor het klimaat kunt doen. De video's zijn een logische aanvulling op de duurzame tips, diensten en producten op samensnellerduurzaam.nl. Een deel ervan plaatsen we ook op TikTok en Instagram: zo proberen we een jonger publiek aan te spreken en hen te helpen bij de soms lastige keuzes waar zij voor komen te staan.

Ook dit jaar was er in december weer een speciale feestdagengids om mensen te inspireren.

De website geeft praktische tips waarmee mensen nu al aan de slag kunnen gaan

4.4 Helpen en ondersteunen van allerlei andere initiatieven

Urgenda ondersteunt regelmatig andere NGO's of werkt met ze samen. Zo werd in 2022 een periode intensief samengewerkt met 11 andere organisaties om Nederland te vragen uit het Energiehandvest te stappen.

Na de oproep van Urgenda en 11 andere organisaties heeft het Kabinet besloten uit het Energiehandvestverdrag (ECT) te stappen. Hierdoor wordt het in de toekomst moeilijker voor bedrijven om schadeclaims in te dienen tegen klimaatmaatregelen. Naast Nederland hebben verschillende andere landen zoals Frankrijk, Duitsland, Polen, Italië en Spanje

Twaalf organisaties doen dringende oproep aan kabinet:

SUCCES! **Nederland STAPTUIT HET ECT!**

The image shows a banner with the text 'Twaalf organisaties doen dringende oproep aan kabinet:' at the top. Below this, the word 'SUCCES!' is written in purple, followed by 'Nederland STAPTUIT HET ECT!' in orange and purple. At the bottom, there is a row of 12 logos for various organizations: Urgenda, SOMO, FNV, Natuur & Milieu, Milieudefensie, Greenpeace, Handel Anders!, tni, DeGoedeZaak, Both Ends, Actionaid, and Mob.

ook aangekondigd uit het ECT te willen stappen. De dominostenen vallen langzaam om. Urgenda blijft druk op de ketel zetten om ervoor te zorgen dat uiteindelijk de hele EU uit het ECT stapt.

Urgenda ondersteunt ook veel bewonersgroepen die strijden voor een leefbare omgeving, zoals mensen rondom vliegvelden of vervuilende industrie.

De dominostenen vallen langzaam om

5 Personeel en Organisatie

Urgenda had in 2022 rond de 15 mensen in dienst, inclusief trainees (15,6 fte). De kern wordt gevormd door de directeur en de senior medewerkers voor respectievelijk de klimaatzaak, de Waddeneilanden, energie, landbouw en biodiversiteit en de circulaire economie. Naast deze personen zijn er drie vaste stafmedewerkers voor evenementen, communicatie en het secretariaat/financiën en enkele juniormedewerkers.

Daarnaast waren er nog vele stagiaires en vrijwilligers die bij ons afstudeerden en/of veel leerden en ons tevens vaak ondersteunden bij diverse projecten. Voor Meer Bomen Nu zijn er inmiddels ruim tienduizend vrijwilligers actief. Met bijna alle ex-medewerkers onderhouden we goed contact en vaak zijn zij ook latere samenwerkingspartners.

15 jaar Urgenda

Op 21 juni 2007 ontstond Urgenda tijdens het Midzomernachtfestival op het NDSM-terrein in Amsterdam. Toen nog als een ‘urgente agenda’ om Nederland duurzaam te maken in 2050, ontstond Urgenda vanuit wetenschappelijke transitieprogramma’s. Een half jaar later werd de Stichting Urgenda opgericht: een NGO die inmiddels al 15 jaar aan de weg timmert.

Met het team en tientallen Urgendisten die bij ons werkten sinds 2007 stonden we stil bij deze mijlpaal en de bijzondere projecten van van de afgelopen 15 jaar. Ex-collega Maria maakte ook een bijzondere documentaire over 15 jaar Urgenda. Deze werd op een aparte bijeenkomst vertoond.

Goldman Environmental Prize

In mei werd bekend gemaakt dat Urgenda oprichter en directeur Marjan Minnesma de Goldman Environmental Prize won, ook wel de Groene Nobelprijs genoemd. Vanwege corona was de uitreiking niet live vanuit San Francisco, maar digitaal. Naast een “statue”, een film en foto’s, was aan de prijs ook een geldprijs gekoppeld, die naar Urgenda is gegaan. De prijs had natuurlijk veel te maken met het winnen van de klimaatzaak, wat wereldwijd de aandacht heeft getrokken.

NGO die inmiddels

al 15 jaar aan de

weg timmert

Regiospinners

Urgenda werkt samen met zogenaamde regiospinners. Zij zijn niet in dienst van Urgenda, maar werken op projectbasis met Urgenda samen. De regiospinner brengt binnen zijn of haar regio de duurzame koplopers in kaart, verbindt ze en steunt waar mogelijk met opschalen. Inmiddels werkt Urgenda samen met tweeëntwintig regiospinners uit bijna het hele land. Zij zijn de ogen en oren van onze organisatie in het land. Voor de regiotour werd goed samengewerkt met de regiospinner en ook projecten als Meer Bomen Nu en 1001 hectare bieden goede kansen op samenwerking.

6 Financiën

Urgenda wil graag een kleine compacte organisatie blijven, met een vaste kern van rond de 15 mensen en daar omheen samenwerkingspartners. Urgenda start ieder jaar veel nieuwe activiteiten, die doorgaans deels worden betaald door een reeks aan partners of opdrachtgevers.

Urgenda heeft verschillende vormen van inkomsten. Ten eerste projecten waar partners iets bijdragen aan de kosten voor werk dat Urgenda verricht tegen kostprijs. Voor een regiotour krijgen we regelmatig bijdragen in de kosten van een gemeente of een provincie.

Ten tweede realiseert Urgenda veel activiteiten waarbij zij het doorgeefluik is voor derden, zoals bijvoorbeeld de crowdfunding voor de 1001 hectare kruidenrijk grasland. Van het opgehaalde geld wordt graszaad gekocht dat weer naar de boeren gaat. Dat gold ook voor geld dat gedoneerd werd voor energiebesparingspakketten voor de voedselbanken.

Tot slot zijn er verschillende donoren, van particulieren die elke maand 5 euro schenken tot mensen of stichtingen die langjarig Urgenda willen ondersteunen met een groter bedrag, soms voor specifieke projecten. De laatste jaren is het aantal mensen dat Urgenda een eenmalige, jaarlijkse of maandelijkse gift geeft toegenomen. Dat wordt zeer gewaardeerd.

Urgenda kent vaak de koplopers en de nieuwste initiatieven en bevindt zich vaak vooraan de golf

Met een kleine groep vooroplopende bedrijven hebben we strategische allianties. Dat wil zeggen dat we over en weer kennis uitwisselen. Urgenda kent vaak de koplopers en de nieuwste initiatieven en bevindt zich vaak vooraan de golf, daar waar nieuwe initiatieven, nieuwe bedrijfsmodellen en innovaties het licht zien. Dat is interessant voor de partnerbedrijven en leidt tot onderlinge discussies, gezamenlijke projecten of acties en geeft partners inzicht in nieuwe ontwikkelingen. Naast een inhoudelijke relatie, ondersteunen de bedrijven Urgenda ook met middelen. Dat kunnen uren zijn die ter beschikking worden gesteld en/of financiële middelen. Zij steunen ons vanwege het werk dat we doen vooraan de golf om Nederland versneld te verduurzamen. Ook daar vinden jaarlijks evaluaties

en veranderingen plaats. Dat houdt ons scherp en zeer kostenbewust. In 2022 onderhield Urgenda zo'n speciale relatie met ASN Bank, Alliander en Höcker advocaten.

De Fred Foundation steunt Urgenda, omdat zij het belangrijk vindt dat Urgenda ook werkt aan de zachtere kant van duurzaamheid, het bediscussiëren van wat waarde heeft, de beweging van onderop en het aangaan van het gesprek over een volhoudbare samenleving met en vanuit verschillende groepen.

Sinds februari 2014 is Urgenda beneficiënt van de Nationale Postcode Loterij. Wij zijn heel gelukkig met de bijdrage van de Postcodeloterij omdat deze ingezet kan worden voor zaken waar moeilijk financiering voor te krijgen is. De Postcodeloterij geeft pas een jaarlijkse bijdrage als je zelf 1 miljoen euro eigen middelen hebt opgehaald en wil met haar reguliere bijdrage nooit meer dan een derde van de totale jaarlijkse omzet vormen. Dat staat los van de extra projecten, waar soms speciale steun voor verkregen kan worden. In 2019 kreeg Urgenda een extra bijdrage voor een speciaal project om drie jaar lang internationale klimaatzaken te ondersteunen. Het laatste deel van die extra gift werd in 2022 benut. Daar zijn we heel blij mee en daar hebben we het Climate Litigation Network mee opgericht en vele zaken ondersteund.

Balans

per 31 december 2022

ACTIVA

	31-12-2022	31-12-2021
Vaste activa (boekwaarde)		
Verbouwingen en inventaris	12.346	17.370
	<u>12.346</u>	<u>17.370</u>
Vlottende activa (vorderingen)		
Debiteuren	11.759	44.760
Belastingen en sociale lasten	22.610	12.611
Overige vorderingen, vooruit betaald	148.465	192.038
	<u>182.834</u>	<u>249.409</u>
Liquide middelen	2.733.587*	1.469.501
Totale activa	2.928.767	1.736.280

PASSIVA

	31-12-2022	31-12-2021
Reserves (eigen vermogen)		
Overige reserves	1.814.064	1.148.471
Bestemmingsreserve Climate Litigation Network	300.000	
	<u>2.114.064</u>	<u>1.148.471</u>
Voorzieningen		
Voorziening deelnemingen	216.010	
	<u>216.010</u>	
Langlopende Schulden		
Vooruitontvangen bedragen		267.500
		<u>267.500</u>
Kortlopende schulden		
Crediteuren	47.652	22.716
Belastingen en sociale lasten	32.838	27.736
Overige schulden, nog te betalen	518.203	269.857
	<u>598.693</u>	<u>320.309</u>
Totale passiva	2.928.767	1.736.280

*Vlak voor Kerst kwam een grote gift binnen voor verschillende jaren, die dit hoge bedrag verklaart.

Baten en lasten

2022

BATEN

	2022	2021
Baten uit eigen fondsenwerving	1.274.372	1.370.250
Baten uit acties van derden	767.500	1.035.000
Overheden	340.601	254.534
Overige projecten	319.442	104.676
Baten van andere organisaties zonder winststreven	1.020.000	
Totale baten	3.721.915	2.764.460
Saldo baten en lasten	965.593	216.241

Bijdrage in natura

Höcker advocaten

LASTEN

	2022	2021
Personeelskosten	1.104.064	1.175.535
Huisvestingskosten	31.881	31.060
Kantoorkosten	63.653	64.734
Belastingen en Financiële kosten	11.478	29.729
Out of pocket kosten	1.545.246*	1.247.161
Totale lasten	2.756.322	2.548.219

*Onderverdeling out of pocket kosten

Duurzame energie / klimaat	173.044
Duurzame bouw	458.148
Landbouw en biodiversiteit	822.824
Communicatie	91.230
	1.545.246